

5. Справа «Пантелесенко проти України» (Заява № 11901/02) від 29 черв. 2006 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_274.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
7. Справа «Фельдман проти України» (Заяви N 76556/01 та 38779/04). від 08 квіт. 2010 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/974_613.
8. Тютюнник В. Окремі питання визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні. Вісник прокуратури. 2013. № 11. С. 119–120.

Сова Ю. М., здобувач вищої освіти 201 СЕ навч. групи 2-го курсу навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Сьох К. Я., доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Жорстоке поводження з дітьми і зневага їхніми інтересами можуть мати різні види і форми, але їх наслідками завжди є серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко й загроза її життю чи навіть є причиною смерті. Саме діти є найуразливішою та беззахисною категорією цивільного населення в умовах війни.

Діти, що пережили будь-який вид насильства, відчувають труднощі соціалізації: у них порушені зв'язки з дорослими, немає відповідних навичок спілкування з однолітками, вони не мають достатнього рівня знань і ерудиції тощо.

В ст. 28 Конституції України враховані міжнародні стандарти прав людини і закріплена норма про те, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. В боротьбі за захист дітей протягом останнього десятиліття, влада України прийняла низку законів. Проте норми чинного українського законодавства поки що не повною мірою передбачають цілісний та дійовий механізм для ефективного забезпечення прав та інтересів дитини під час війни, які, на жаль, порушуються щоденно [1, с.8].

За даними ЮНІСЕФ, у світі понад мільярд дівчаток і хлопчиків живуть у країнах чи на територіях, що зазнають впливу збройних конфліктів; близько 300 мільйонам цих дітей ще не виповнилося п'яти років. Війна Росії та України, як би по іншому її не називали, триває уже восьмий рік. За даними Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, станом на 30 квітня 2021 року, з початку збройного конфлікту на Донбасі загинуло 152 дитини та 146 було поранено. Лише з 2017 року, близько 70 тисяч дітей отримали статус таких, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, 90 з них мають такий статус через тілесні травми.

З початку повномасштабного вторгнення окупантами на територію України статистика значно змінилась, на жаль, в гіршу сторону. Станом на ранок 14 травня 2022 року більше ніж 647 дітей постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. За офіційними даними 227 дітей загинули та понад 420 отримали поранення.

Однак, виникає питання: чи це остаточні втрати? І відповідь є однозначно негативною.

Під час війни порушуються абсолютно всі права дитини: право на життя, право бути з сім'єю і громадою, право на здоров'я, право на розвиток особистості, а також право на турботу і захист тощо. Дослідники виявили найбільші порушення, які мають місце в реальному світі та які, на мою думку, знаходяться поза межами людяності. Адже як можна позбавити життя невинної дитини? Чи залучати їх до участі у військових діях, а що ще гірше, використовувати дітей, як живий щит. Такі дії людей неможливо виправдати «військовою необхідністю» чи випадковістю, бо це абсолютно усвідомленні речі. Ці порушення вимагають правового регулювання та захисту з боку як національних, так і міжнародних інституцій.

В останні десятиліття захист і добробут дітей під час конфлікту став важливою частиною порядку денного міжнародної спільноти. Таким чином було розроблено низку норм і стандартів, що утворюють нормативно-правову базу для захисту дітей в умовах збройного конфлікту.

Діти, що зростають в умовах воєн, захищені нормами міжнародного гуманітарного права як частина цивільного населення. Проте, з огляду на вразливість і потреби, пов'язані з дитячим розвитком, діти повинні мати особливий захист. Права дитини захищаються низкою нормативних актів міжнародного значення, зокрема, Конвенцією ООН про права дитини, Женевськими конвенціями про захист жертв війни, Римським статутом Міжнародного кримінального суду та іншими.

Система міжнародних угод та договорів має тенденцію до розвитку та реалізації, однак, ефективність впроваджуваних стандартів залишається актуальною проблемою в багатьох частинах світу. Варто наголосити, що в Україні, попри існування численних міжнародно-правових норм, що діють в умовах збройного конфлікту, права дітей досі порушуються. Тому

національне законодавство відіграє важливу роль у правовій системі захисту дітей в зонах конфлікту.

Наразі Закон України «Про охорону дитинства» – основний закон України, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів. Згідно з ним, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон).

Однак, існує безліч загроз для дітей, навіть при спробі зберегти життя та покинути зони бойових дій. Особливо це ризики потрапити під обстріли, снайперського вогню чи що гірше, підриву бойових припасів. Адже держава не зможе застрахувати дитину від влучання боєприпасу? Звісно, ні. Вкрай рідко дітям вдавалось вибратись уцілілими після ракетних обстрілів, частіше вони втрачали кінцівки, а більшість гинули. Неможливо оцінити справжні втрати, бо кожне життя - це цінність, і щодня вона втрачається внаслідок аоресії та відкритого геноциду українського народу.

Зараз для дітей, що зростають в умовах війни, досі не передбачено жодних гарантій, окрім безоплатного гарячого харчування в державних і комунальних закладах освіти. Дещо краща ситуація з соціальним захистом громадян України, яким на час закінчення Другої світової війни було менше 18 років. Державні гарантії для цих осіб гарантуються законом «Про соціальний захист дітей війни».

З юридичної точки зору, у нас не війна, а конфлікт, тому слід розробити державну політику, яка дозволить визначити і забезпечити механізми реалізації компенсацій, реабілітацію й захист дітям. Однак, наразі діти, які постраждали від російської агресії разом із батьками, залишаються наодинці з багатьма своїми проблемами.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14. (дата звернення: 15.05.2022)
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 15.05.2022)
3. Турченко О.Г. // Право дитини на безпеку під час збройного конфлікту від 01.02.2019.